

NOVOOTKRIVENI HRVATSKI GLAGOLJSKI SPOMENICI

Ivana MULC, Zagreb

Prošlo je gotovo 60 godina kako je Milčetić napisao svoju Hrvatsku glagoljsku bibliografiju koja je još i danas — u nedostatku novije, potpunije — često puta polazna orijentacija onima koji se bave proučavanjem hrvatskih glagoljskih rukopisa.¹ Nedostatak jedne nove bibliografije osjeća se sve više jer su u toku vremena mnogi glagoljski rukopisi nađeni, neki su identificirani a mnogi podaci korigirani i upotpunjeni. To vrijedi za rukopise otkrivene u zemlji a još više za one koji su se našli u inozemstvu.

U ovom referatu dan je sumaran pregled hrvatskoglagoljskih rukopisa otkrivenih posljednjih 25 godina u nas i izvan naše zemlje sa željom da dosadašnja otkrića budu poticaj za nova traganja. Uz kraći prikaz sadržaja i historijata novonađenih kodeksa bit će spomenuti i neki fragmenti, i to oni koji se odlikuju starinom, kakvim paleografskim, sadržajnim ili nekim drugim značajnijim karakteristikama. Statuti, isprave, notarski protokoli, matične knjige, regule bratovština, gospodarske bilježnice i dr. — premda upotpunjuju sliku o hrvatskim glagoljskim spomenicima — svojim velikim brojem premašuju okvir ovoga pregleda i neće biti prikazani. Vremenska granica bila bi do tridentskog koncila, tj. sredine 16. stoljeća.

Nakon Milčetićeve Bibliografije izašlo je nekoliko opisa rukopisa pojedinih zbirki ili nalazišta i veći broj radova u kojima su opisani pojedini kodeksi a još češće fragmenti. Sam Milčetić je 1917. dao u štampu svoj rad »Berčićeva zbirka glagoljskih rukopisa i štampanih knjiga u Lenjingradu« no štampanje nije nikad dovršeno. S velikim zakašnjenjem rad ipak izlazi godine 1955. u Radovima Staroslavenškog instituta knj. 2 (str. 93—128). Tekst je štampan bez ikakve stvar-

¹ I. Milčetić, Hrvatska glagoljska bibliografija, I dio. Opisi rukopisa. Starine, knj. XXXIII, Zagreb 1911.

nije promjene samo je urednik Vj. Štefanić neke Milčetićeve tvrdnje popratio primjedbama ispod teksta. Za Narodni muzej u Pragu katalog su izdali Vašica-Vajs »Soupis staroslovanských rukopisů Národního musea v Praze« Praha 1957. Opisano je 20 hrvatskih glagoljskih rukopisa najvećim dijelom iz 14. i nešto iz 15. st. i osim toga 7 fragmenata kojih nema u Milčetića.

Vatikanski glagoljski fond opisao je A. Cronia u članku »Glagolitica Vaticana«, Slavistična revija V—VII, Ljubljana 1954, a glagoljske rukopise Bodlejske biblioteke, odnosno 5 rukopisa Canonicijeve zbirke (Ms. Canon. lit. 172, 349, 373, 412 i 414) prikazao je M. Tadin.² O njima je već prije pisao J. Vajs ali se danas do njegova članka vrlo teško dolazi. Kraći inventarski popis iluminiranih rukopisa i inkunabula bečke Nacionalne biblioteke dao je Franz Unterkircher.³ Od hrvatskoglagoljskih popisani su oni koji se nalaze u Milčetića.

Najbogatija su i najvažnija nalazišta hrvatskih glagoljskih rukopisa u zemlji Jugoslavenska akademija i otok Krk. Oba nalazišta opisao je Vj. Štefanić u »Glagoljskim rukopisima Jugoslavenske akademije« (izišao I dio, a pred svršetkom tiskanje II. dijela) i »Glagoljskim rukopisima otoka Krka«.⁴

Nakon Jugoslavenske akademije otok Krk je najbogatije nalazište hrvatskih glagoljskih rukopisa. Tu je vrlo jaka glagoljska tradicija: Krk je dao nekoliko ljudi koji su se bavili glagolizmom poput Črnčića, Parčića, Milčetića i danas Štefanića; bogatstvom svojih spomenika privukao je i jednoga stranca — Čeha J. Vajsa koji je bio duša Staroslavenske akademije osnovane na Krku u početku našeg stoljeća i koji je na području hrvatskog glagolizma dao vrlo značajnih radova, klasičnih u svom žanru. Nastavak i proširenje rada Staroslavenske akademije ostvaren je danas u Staroslavenskom institutu »Svetozar Ritig« u Zagrebu koji u svojim analima uz ime msgr. Ritiga bilježi imena najistaknutijih poznavalaca hrvatskog glagolizma — Vj. Štefanića i J. Hamma.

U glagoljskim rukopisima otoka Krka Štefanić je opisao 255 rukopisa koji se uglavnom i danas nalaze na Krku dok ih je u Milčetića opisano svega 22. Opis rukopisa je po abecednom redu mjesta (16)

² M. Tadin, *Glagolitic Manuscripts in the Bodleian Library*, Oxford, Oxford Slavonic Papers, volume IV 1953. i volume V 1954.

³ F. Unterkircher, *Inventar der illuminierten Handschriften Inkunabeln und Frühdrucke der Oesterreichischen Nationalbibliothek*, Wien, G. Prachner Verlag, 1957—1959.

⁴Vj. Štefanić, *Glagoljski rukopisi otoka Krka*, Djela JAZU, knj. 51, Zagreb 1960.

i po nalazištima (25). To su ova mjesta: Baška, Dobrinj, Draga Bašćanska, Dubašnica, Glavotok, Kornić, Košljun, Kras, Krk, Linardić, Omišalj, Poljica, Punat, Sveti Vid, Vrbnik, Vrh. Novih rukopisa našlo se dosta, ovdje će se spomenuti samo neki vredniji.

To je u prvom redu Omišaljski list apostola iz kraja 13. i početka 14. stoljeća.⁵ Radi se o listu pergamene koji je g. 1956. s korica knjige »Ordo baptizandi et alia sacramenta administrandi, Venetiis 1602.« skinuo J. Hamm. Iz župnog ureda u Omišlju dan je na čuvanje u Arhiv bivše Staroslavenske akademije na Krku. Sadrži kraj Pavlove poslanice Rimljanima (XVI, 15—24) i »skazanije« (uvod) u Pavlovu prvu poslanicu Korinćanima. U ćirilskim književnostima nisu rijetki apostoli s istim skazanim, a među glagoljskim rukopisima Vj. Štefanić navodi samo još 2 teksta s Pavlovom poslanicom Rimljanima gl. XVI i sa »skazanim« pred Pavlovom prvom poslanicom Korinćanima: Fragm. glag. 54 u Jugoslavenskoj akademiji (kraj 14. st.) i I Novljanski brevijar iz godine 1459. Odlomak je dragocjen zato što »svjedoči da je i u hrvatskoj glagoljskoj književnosti bilo onakvih potpunih apostola, podijeljenih na perikope za čitanje na pojedine dane crkvene godine, kakvih je bilo mnogo u ćirilskim književnostima istočne crkve.« Odlomak bi trebalo proučiti i usporediti s ćirilskim tekstovima. »Ako je on od starine bio u Omišlju, onda treba imati na umu potvrde o Bibliji koja se nalazila u Omišlju u XV st. i kasnije« — zaključuje Vj. Štefanić prikaz Omišaljskog lista apostola.

Zanimljiv je homilijar, tj. komentar na Matejevo evanđelje iz kraja 15. st. koji se čuva u Arhivu bivše Staroslavenske akademije u Krku.⁶ Milčetić je, doduše, opisao rukopis u svojoj Bibliografiji ali nije ništa znao o njegovu porijeklu. Vj. Štefanić je, usporedivši ga s rukopisom iz druge polovine 14. st. koji je izdao Josef Holub pod naslovom »Evangelium sv. Mateuše s homiliemi« Prag 1913, konstatirao da je to isto djelo. Međutim, ovaj češki tekst nije matičan. Vrijeme prijevoda ne može se pouzdano utvrditi — da li je to bilo u toku 14—15. st. — a krajem 15. prepisano ili je tek tada i prevedeno. Što se tiče prijevoda, smatra da je prevodilac bio čakavac sa zapadnog jezičnog područja gdje se osjeća blizina kajkavskog dijalekta i talijanskog jezika a pomalo i njemačkog, tj. da je mogao biti negdje iz Istre ili jugozapadne Hrvatske.

⁵ Vj. Štefanić, Glagoljski rukopisi otoka Krka, str. 198.

⁶ Vj. Štefanić, Glagoljski rukopisi otoka Krka, str. 209—228.

Odlomku zbornika iz 13. st. koji sadrži Epistolu o nedjelji i misu na Rođenje Marijino poslije Milčetićeve opisa zameo se trag dok nije 1958. nađen u ostavštini Jerka Grškovića.⁷ Dvolist pergamene je za vrijeme štampanja Glagoljskih rukopisa otoka Krka postao vlasništvo Arhiva JAZU (sign. Fragm. glag. 123). »U pogledu misalskog teksta on predstavlja posebnu redakciju, koja se razlikuje od mlađih i poznatih misala, a posebno je zanimljivo da je u lekciji sačuvana Vulgatina verzija odlomka iz Eklezijastika — koju ne poznaju drugi glagoljski tekstovi. — U pogledu pak Epistole o nedjelji ovaj mali fragmenat daje vremenski vrlo staru, svakako najstariju potvrdu ovog apokrifu u glagoljskoj i slavenskoj literaturi. Vjerojatno ide u flagelantsku (zapadnu) redakciju.«⁸

U Glagoljskim rukopisima Jugoslavenske akademije Štefanić je opisao oko 443 rukopisa od kojih 157 fragmenata. Među njima ima dosta rukopisa koji još nigdje nisu opisani no o tome će se moći reći nešto više nakon što izađe II dio ove toliko potrebne knjige.

U posljednje doba u našim i stranim časopisima izašao je lijep broj članaka u kojima su opisani pojedini novonađeni hrvatski glagoljski rukopisi. Tako su opisana tri nova misala: Berlinski iz godine 1402, Kopenhagenski misal iz 14. st. i izgubljeni misal vojvode Hrvoja Vukčića Hrvatinića.

Berlinski misal iz godine 1402. našao je 1956. g. Josip Hamm.⁹ Danas se nalazi u Državnoj biblioteci u Berlinu (sign. Ms. Ham. 444). Poznat je otprije po bilješci M. Karamana u »Considerazioni su l'identità della lingua litterale slava« 1753. gdje se spominje kao treći misal koji se nalazi u Vatikanu. Misal je, naime, zajedno s nekoliko kodeksa zadarski nadbiskup Oktavijan Garzadoro godine 1627. poslao kongregaciji De Propaganda Fide da bi poslužio za redigiranje novih glagoljskih izdanja. U 18. st. zameo mu se trag. Danas se zna da je 1808. bio u Londonu, a kako je dospio u Berlin nije poznato. Pisao ga je poznati krasnopolisac Bartol Krbavac, autor nekoliko lijepih kodeksa, za popa Vlka, sinovca gospodina Vitka, opata koprievskoga.¹⁰ Vrijedan je zbog svojih opširnih ritualnih tekstova i votivnih misa. Molitva za blagoslov prstena npr. pokazuje da je pisan za viši društveni sloj. Pitanja koja se postavljaju mladencima glase: *Vlas'teline, ljubiši li su gos'podič'nu ... Gospoe, ljubiši li sega vlas'telina* (210a).

⁷ Vj. Štefanić, Glagoljski rukopisi otoka Krka, str. 416—419.

⁸ Vj. Štefanić, Glagoljski rukopisi otoka Krka, str. 418.

⁹ M. Pantelić, Hrvatskoglagoljski misal iz god. 1402, Slovo 6—8, 1957, str. 380—383.

¹⁰ M. Pantelić, Glagoljski kodeksi Bartola Krbavca, Radovi 5, str. 17.

Zanimljivo je da se u Berlinskom misalu nalazi sekvencija Dies irae prepjevana gotovo u narodnom jeziku — to je njezin najstariji datirani zapis (iz 1440).

Stariji je od Berlinskog misala Kopenhagenski iz 14. st. Za nj se nije znalo sve do g. 1965. kada je Gunnar Svane u Slovu 15—16 objavio svoj rad: »Kopenhagenski glagoljski misal« (str. 59—93). Autor je opis misala pronašao u rukopisnom katalogu Stender-Petersena iz g. 1917. Kako katalog nije nikada štampan, a članak Stender-Petersena o slavenskim i ruskim rukopisima u Kraljevskoj biblioteci u Kopenhagenu u jednom švedskom bibliografskom časopisu nije primijećen — kodeks je novina. Historijat mu je zanimljiv: u 15. st. nalazi se u Roču u Istri što se čita iz bilješke Šimuna Greblića (*Va ime b(o)ž'e am(e)n' lēt' g(ospo)dniĥ'. č. u. p. z. (= 1499) se pisa pop Simun' Greblić ovdě domači v Roče.*). U 19. st. misal je vlasništvo Carske biblioteke u Beču koja ga 1839. poklanja Kraljevskoj biblioteci u Kopenhagenu kao uzvrat za darovani joj pergamentni kodeks s čuvenim islandskim zakonikom Jónsbók. Kako je dospio u Beč — nije poznato. Da je pisan za istarsko područje, točnije za Nuglu, pokazala je M. Pantelić u svom radu: »Prvotisak glagoljskog misala iz 1483. prema misalu kneza Novaka iz 1368«. ¹¹ Za Novakov misal je, naime, utvrđeno da je nakon prodaje u Nuglu u nj dodana misa u čast sv. Jelene zaštitnice crkve u Donjoj Nugli. Ta ista misa nalazi se u sanktoralu Kopenhagenskog misala. Uz bilješku da je Kopenhagenski misal u 15. st. u Roču, postojanje te mise u sanktoralu navodi M. Pantelić na zaključak da je Kopenhagenski misal pisan za Nuglu, župa Roč. Misal karakterizira velik broj votivnih misa.

Treći je poznati, prekrasno iluminirani Hrvojev misal. Do g. 1963. u našoj znanstvenoj javnosti prevladavalo je mišljenje da nakon publikacije Jagića, Thallóczyja i Wickhoffa »Missale glagoliticum Herivoiae ducis Spalatensis«, Beč 1891, kodeks nije vraćen u carigradsku biblioteku Saraj — odakle je posuđen za pripremanje spomenutog izdanja — odnosno da se negdje izgubio. Misal se, međutim, nalazio u Saraju, ali je sve do 1927. g. bio nepristupačan i tada je tek sa mnogim drugim rukopisima izvučen iz podruma i postavljen na današnje mjesto. O tome je još 1933. pisao Adolf Deissmann u »Forschungen und Funde im Serai. mit einem Verzeichnis der nicht-islamischen Handschriften im Topkapu Serai zu Istanbul«, Berlin und Leipzig 1933. i pod brojem 71. opisao Hrvojev misal. Upozorena

¹¹ M. Pantelić, Radovi Staroslavenskog instituta Svetozar Ritig, knj. 6, Zagreb 1967, str. 5—108.

na Deissmannov rad, M. Harisijadis obavijestila je našu javnost o nalazištu Hrvojeva misala najprije u beogradskoj Politici, zatim u Slovu 13.¹² Staroslavenski institut »Svetozar Ritig« zajedno s Mladinskom knjigom iz Ljubljane sprema faksimile Hrvojeva misala. Upotrijebit će se najmodernija sredstva suvremene tiskarske tehnike da bi kodeks koji sadrži 94 minijature i oko 380 inicijala bio pokazan u svojoj svojoj ljepoti.

Od fragmenata misala treba spomenuti Krakovske fragmente (3) koji se nalaze u Jagiełłońskiej knjižnici u Krakovu (sign. 5567).¹³ Radi se o hrvatskoj glagoljici 14. st. Treći odlomak je zapravo palimpsest s tekstom koji je prvotno pripadao također glagoljici samo mnogo starijoj. Sadržajno obuhvaćaju odlomke iz mise Obraćanja sv. Pavla i sv. Petra i Pavla i dio mrtvačkih misa. Vašica smatra da je fragmente prepisao neki Hrvat glagoljaš u samostanu »Na Slovanech« (Emaus) gdje su od sredine 14. st. hrvatski glagoljaši misili na slavenskom jeziku.

U Kaptolskom arhivu u Splitu pod brojem 468. Vj. Štefanić je našao list pergamene pisan hrvatskom poluoblom glagoljicom koji sadrži dio rimskog misala (misne obrasce iz Proprium sanctorum za prosinac).¹⁴ Štefanić smatra da će taj odlomak »vrlo plodno upotpuniti onaj lanac od nekih dvadesetak fragmenata XII—XIII stoljeća, što i paleografski i sadržajno povezuje hrvatskoglagoljsku baštinu XIV—XV stoljeća s ćirilometodskom književnom tradicijom X—XI stoljeća. Posebno je Splitski odlomak dragocjen za povijest hrvatskoglagoljskog misala, jer je on — nakon Bečkih listića — vjerojatno najstariji ostatak takvoga glagoljskog misala.«¹⁵ Predstavlja tip zapadne liturgijske knjige, ali stoji između zapadne i istočne tradicije.

U novijoj literaturi opisana su tri novonađena brevijara, dok je jedan identificiran. Najstariji među njima je medicejski glagoljski brevijar koji se nalazi u Bibliotheca Mediceo-Laurenziana u Firenzi (sign. Plut. 1.10) dosad nepoznat u literaturi.¹⁶ V. J. Gajdoš pronašao ga je u katalogu iz 1752. spomenute biblioteke. Autor smatra da je brevijar iz 14. st. i sadržajno ga dijeli na: A Brevijar, B Ritual i C

¹² M. Harisijadis, Misal Hrvoja Vukčića nalazi se u Saraju, Slovo 13, str. 243.

¹³ J. Vašica, Krakovské zlomky hlaholské, Slavia XVIII (1947—1948)

¹⁴ Vj. Štefanić, Splitski odlomak glagoljskog misala starije redakcije, Slovo 6—8, Zagreb 1957, str. 54—133.

¹⁵ Vj. Štefanić, Splitski odlomak... str. 54.

¹⁶ V. J. Gajdoš, Medicejsky glagolsky kodeks, Slavia, ročník XXXV, Prag 1966, str. 36—56.

sekvenciju Dies irae. U Ritualu Gajdoš ističe čin krštenja na Veliku subotu s velikim litanijama u kojima ima mnogo benediktinskih svetaca.

Novi je i glagoljski brevijar popa Mavra (417 ff.) iz godine 1460. o kojem piše M. Pantelić.¹⁷ Napisao ga je žakan Blaž za vrbničkog popa Mavra, a izradbom kalendara dovršio pop Jure iz Baške godine 1471. Brevijar je vlasništvo Umberta Pezzolija u Rimu. Kao i većina naših liturgijskih kodeksa i ovaj brevijar sadrži neke osobitosti koje ga razlikuju od ostalih tako da svaki novi brevijar potvrđuje neuniformiranost hrvatskih liturgijskih knjiga. On ima treću varijantu službe u čast sv. Ćirilu i Metodu (SCM) i oficij u čast sv. Iliji. Obje službe imaju nacionalno obilježje: oficij u čast sv. Braće locira njihovo rođenje u Solin (mjesto Solun), a za prvi njihov rad kaže: »... i vse kn(i)gi hr'vatske tlmachiše.« Kult sv. Ilije kod Slavena provlači se od djelovanja sv. Braće i u Hrvatsku dolazi ukrštavanjem sa sjevera (Češke) i zapada (preko francuskih opatija). Autorica smatra da bi u SCM mogla biti sačuvana najstarija varijanta nacionalnog lokalnog oficija redigiranog na hrvatskom tlu. Inače, sve tri varijante u glagoljskim brevijarima su redigirane u Hrvatskoj, a njihova struktura pokazuje karakteristike franjevačke reforme rimskog brevijara u 13. st.

Samo je pet godina mlađi od Mavrova brevijara glagoljski brevijar otkriven g. 1953. među latinskim kodeksima Vatikanske biblioteke — Vaticano Slavo 19 (sign. Fond Vaticano 19).¹⁸ Proučavanjem Propriuma de tempore i kalendara M. Japundžić došao je do zaključka da se radi o franjevačkom tipu brevijara. Brevijar ima kompletnu službu sv. Ćirilu i Metodu.

Sudbinom je sličan Berlinskom misalu Moskovski brevijar u dva dijela (245 i 250 ff.), pisan prije 1442—1443.¹⁹ U Vrbniku se nalazio 1481, 1533, a 1627. zajedno s pet drugih glagoljskih kodeksa — među njima je i već spomenuti Berlinski misal — poslan je u Rim da bi poslužio za redigiranje novih glagoljskih izdanja, gdje je bio do kraja 18. st. Od 1864. je u Moskvi i danas se nalazi u Gosudarstvenoj biblioteci SSSR im. V. I. Lenjina (prije u Rumjancovljevu muzeju). Kada je pisao svoj rad »Glagolitica Vaticana« g. 1954. Cronia je

¹⁷ M. Pantelić, Glagoljski brevijar popa Mavra iz godine 1460, Slovo 15—16, str. 94—149.

¹⁸ M. Japundžić, Glagoljski brevijar iz godine 1465. (Vaticano-Slavo 19), Radovi Staroslavenskog instituta, knj. 2, 1955, str. 155—191.

¹⁹ Vj. Štefanić, Glagoljski rukopisi otoka Krka, str. 431.

smatrao da je brevijar izgubljen i tek je Vj. Štefanić u Glagoljskim rukopisima otoka Krka utvrdio da je Moskovski brevijar identičan s onim što je nekad bio u Propagandinu kolegiju u Rimu.

Od fragmenata brevijara zanimljiv je güssinški glagoljski fragment.²⁰ Našao ga je g. 1963. J. Hamm u biblioteci franjevačkog samostana u Güssingu (Burgenland). Danas se čuva u istoj biblioteci, bez signature. G. Birkfellner ga datira u prva desetljeća 14. st. Uspoređujući ga s nekim glagoljskim brevijarima dolazi do zaključka da güssinški brevijar slijedi neki drugi homilijar nego ostali poznati brevijari. Raspodjela Propriuma de tempore također je drugačija nego što je uobičajeno.

Sadržajno je vrijedan fragment brevijara nađen g. 1950. u knjižnici franjevačkog samostana u Livnu gdje se i danas nalazi.²¹ Služio je kao omot Habledićeva Dikcionara iz g. 1670. a sadrži Proprium de tempore — čitanje iz knjige o Jobu. To je razmjerno rijedak tekst, rijedak po tome što se cijela ili gotovo cijela knjiga o Jobu sačuvala samo u tri brevijara: u Vat₅, u Kukuljevićevu III c 21 i Novljanskom II. J. Hamm ga datira u posljednji decenij 14. st.

Za veze s Češkom svjedoči emauski odlomak psaltira iz početka 14. st.²² Sadrži psalam 106, 1—30. J. Kurz smatra da je psaltir, čiji je odlomak nađen, niknuo u Hrvatskoj a do Emausa stigao dolaskom hrvatskih svećenika. Sam tekst je prijepis prijevoda koji seže čak u ćirilometodsko razdoblje.

Star je odlomak (2 ostriška) glagoljskog legendara koji se zajedno s 5 glagoljskih rukopisa nalazi u Mađarskoj narodnoj biblioteci (Széchényi) u Budimpešti (sign. Vet. Slav. Duod. 2).²³ Pisan je oblom glagoljicom a P. Király smatra da nije mlađi od kraja 12. st. Za nj su znali Kukuljević, Milčetić i Bojničić no nigdje o njemu nisu pisali. P. Király pretpostavlja da bi to mogao biti odlomak Makarijeve legende.

Nedavno je nađen dio rituala (16 ff.) iz 15. st. koji potječe iz Vrbnika. Nekad je bio vlasništvo I. Milčetića, a u Glagoljskim rukopisima otoka Krka Štefanić navodi da je sadašnje (tj. 1960. g.) na-

²⁰ G. Birkfellner, Das Güssinger glagolitische Brevierfragment, Wiener slavistisches Jahrbuch, Zwölfter Band, str. 67—110.

²¹ J. Hamm, Datiranje glagoljskih tekstova, Radovi Staroslavenskog instituta, knj. 1, Zagreb 1952, str. 1—72.

²² J. Kurz, O nově nalezenem emauzském charvátskohlaholském zlomku žaltáře, ČNM CXXI (1952), str. 129—133, Slavica XXII (1953), str. 81—104.

²³ P. Király, Das Budapester glagolitische Fragment, Studia slavica Academiae scientiarum Hungaricae I, fasc. 4, Budapest 1955.

lazište nepoznato. ²⁴ Ritual je Milčetić poklonio S. Ivšiću i tako je — poslije Ivšićeve smrti — zajedno s dijelom njegove ostavštine stigao u Nacionalnu i sveučilišnu biblioteku u Zagrebu gdje se i danas nalazi, sign. R6/1968. Vrijedan je zato što su u hrvatskoj glagoljskoj rukopisnoj tradiciji rituali veoma rijetki. (v. u ovoj knjizi str. 419)

Još od Kukuljevićevih vremena među glagoljskim fragmentima Jugoslavenske akademije u Zagrebu leži dvolist pergamene (Fragm. glag. 77) za koji su Kukuljević i Milčetić, zbog vrlo slabe čitljivosti, smatrali da je odlomak brevijara.²⁵ Vj. Štefanić je međutim utvrdio da je to odlomak Pseudo-Euzebijeve poslanice Damasu koja ulazi u tekstove poznate pod nazivom Transit sv. Jeronima.²⁶ Ta poslanica dotad je bila poznata samo u senjskom izdanju Transita, a Štefanić je pokazao da je njezin prijevod postojao prije senjskog izdanja 1508. i da je drugačiji od senjskog. Fragment je iz 15. st.

Od kompletnih zbornika novina je krasan pergamenski glagoljski kodeks koji je g. 1951. kupila Nacionalna biblioteka u Parizu.²⁷ Kodeks ima 296 ff. sign. code slave 73. Sadrži psaltir, dijelove brevijara i misala i duhovno štivo. M. Tadin smatra da kalendar upućuje na dalmatinsko područje. Rukopis je iz 14. st.

Isti autor pobliže je opisao i dao historijat rukopisa iz 15. st. koji se nalazi u općinskoj i javnoj biblioteci u Oportu (današnja lokacija MS 639-14-3-12).²⁸ Rukopis sadrži korizmene propovijedi pripisane franjevačkom svecu Bernardinu Sijenskome, no autor nije posve siguran da se radi baš o tom svecu. Inače, za rukopis je znao još Milčetić no nije mu znao točan sadržaj, pa je Tadinov prilog vrijedan upravo zbog informacije o sadržaju.

Kako se vidi, nađen je lijep broj hrvatskih glagoljskih rukopisa i još se uvijek nalaze novi. Tako se prije nekoliko godina saznalo za novi glagoljski misal u Londonu, zatim mu se zameo trag. Danas se nalazi u John Pierpont Morgan Library u New Yorku (MS 931) kamo je prodan iz Londona. Misal je iz 15. st. pisan lijepim pismom, ukrašen inicijalima i s nekoliko minijatura. Da bi se dobila potpunija

²⁴ Vj. Štefanić, Glagoljski rukopisi otoka Krka, str. 431.

²⁵ I. Milčetić, Hrvatska glagoljska bibliografija, str. 140.

²⁶ Vj. Štefanić, Glagoljski Transit svetog Jeronima u starijem prijevodu, Radovi Staroslavenskog instituta, knj. 5, str. 99.

²⁷ M. Tadin, Recueil glagolitique croate de 1375. *Revue des études slaves*, tome 31, 1—4, str. 21—32.

²⁸ M. Tadin, Un nouvel exemplaire du Carême attribué à saint Bernardin de Sienne, Radovi Hrvatskoga povijesnog instituta u Rimu, sv. I—II, (Mandićev zbornik), Rim 1965, str. 169—193.

slika o broju i nalazištima glagoljskih rukopisa, trebalo bi u nas i u svijetu sistematski istražiti biblioteke i privatne zbirke. Takvo istraživanje provedeno u Austriji dalo je vrijednih rezultata a najvredniji je izrada kataloga slavenskih rukopisa koji se tamo nalaze. Posao je obiman no broj novonađenih rukopisa — premda fond mogućih postojećih rukopisa nije neiscrpan — ohrabruje. Katalog glagoljskih rukopisa bio bi vrlo dragocjen svima koji se bave glagoljicom.